

Suomen Valmentajat ry

Ohjeistus valmentajille urheilussa tapahtuvan
häirinnän ehkäisemiseksi

Suomen Valmentajien hallituksen päätös 20.11.2020

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Mitä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on?.....	5
3. Miten häirintää tapahtuu Suomessa?	5
4. Valmentajan ohjeet häirinnän ehkäisemiseksi.....	6
4.1. Valmentajan huoneentaulu seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseksi	6
4.2. Valmentajan tulee toimia itse vastuullisesti.....	6
4.3. Valmentajiin kohdistuvaa häirintääkään ei tule sallia	7
4.4. Häirinnän ehkäiseminen osaksi omaa valmennustoimintaa	7
5. Toimintaohjeet häirintätilanteisiin puuttumiseksi	8
5.1. Lajiliiton ja toimintaympäristön käytännöt	8
5.2. Yleiset ohjeet	8
5.3. Matalan kynnyksen ilmiantokanavat.....	8
6. Valmentajien valistuksellinen rooli.....	9
7. Valmentajien näkemyksiä epäasiallisen käyttäytymisen ja häirinnän ehkäisyyn	9
8. Suomen Valmentajien kurinpitosäännöt.....	10
9. Lisätietoja	10

1. Johdanto

Tämä on ensimmäinen versio Suomen Valmentajien kirjallisesta ohjeistuksesta valmentajille seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseksi. Se on luotu syksyn 2020 aikana, jolloin urheilussa tapahtuva häirintä on ollut laajamittaisesti keskustelun kohteena.

Ensivaiheessa tämä seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemisen ohjeistus on itsenäinen dokumentti. Jatkossa tarkoituksena on koota eettisten asioiden ohjeistuksia kokonaisuudeksi valmentajia varten. Osana valmentajille suodatetun tiedon tuottamista ja välittämistä Suomen Valmentajat lisää myös koulutustarjontaa eettisistä asioista verkkokoulutusten muodossa, yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Suomen Olympiakomitean jäsenjärjestönä ja Suomen urheilun eettisen keskuksen yhteistyötahona Suomen Valmentajat nojaa vastuullisuusasioissa, mukaan lukien häirinnän ehkäisy, urheilun yhteisiin eettisiin linjauksiin ja materiaaleihin.

Tässä ohjeessa ohjataan vahvasti kahteen eri materiaalilähteeseen:

- Väestöliitto on ansiokkaasti rakentanut Et ole yksin -palvelua (www.etoileyksin.fi) yhteistyössä suomalaisen urheilun kanssa. Palvelun päämääränä on ennaltaehkäistä ja vähentää kiusaamista, seksuaalisen häirinnän ja kaikenlaisen väkivallan kokemuksia urheilussa.
- Suomen Olympiakomitealla on Lupa välittää, lupa puuttua – Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa -opas (<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>), joka sisältää lisätietoa aiheesta sekä käytännönläheisesti ohjeita häirinnän ehkäisemiseksi.

Huomioitavaa on, että yllä mainituista lähteistä löytyy runsaasti syventävää tietoa tämän ohjeen lisäksi.

Suomen Valmentajat on mukana vuodet 2020-2022 kestävässä Fair Coaching Erasmus+ hankkeessa, jonka tavoitteena on edistää arvostusta ja urheilun arvoja ammattivalmentajien, ja etenkin ruohonjuuritason valmentajien, keskuudessa ja taistella häirintää, väkivaltaa ja muuta epäasiallista käytöstä vastaan, jotta niin ammatti- kuin nuorille urheilijoillekin taataan turvallinen ja inspiroiva urheiluympäristö. Italian lentopalloliigan (Lega Volley) johtamassa hanke tulee antamaan työkaluja ja kansainvälistä ulottuvuutta Suomen Valmentajien toimintaan etenkin eettisten asioidenkin edistämiseksi. Suomen Valmentajien erityisenä tehtävänä hankkeessa on tuottaa koulutussisältöjä eettisistä asioista valmentajille ja muille urheilun toimijoille. Hankkeen tuotokset tullaan huomiomaan tämän ohjeen päivityksissä tulevana vuosina. Ohjeistusta päivitetään myös muun muassa urheilun keskitetyn kurinpidon edistyessä ja Urheiluyhteisön reilun pelin ihanteet ja tavoitteet -julkaisun päivityyessä.

Suomen Valmentajat on viestinyt aktiivisesti hyvästä valmennuksesta ja siinä yhteydessä myös epäasiallisen käytöksen kitkemisestä. **Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä ja väkivalta ei kuulu hyvään valmennukseen. Valmentajajärjestöt ja valmentajat urheilussa toimivana joukkona eivät hyväksy seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai väkivaltaa urheilussa.**

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK julkaisi Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa -tutkimuksen tulokset 8.9.2020. Tutkimuksen tulosten perusteella SUEK suosittaa, että koko urheiluyhteisö jatkaa määrätietoisesti toimenpiteitä urheilukulttuurin muuttamiseksi. SUEKin suosituksissa valmentajille korostetaan rohkeutta muuttua ja puuttua. SUEKin suositus valmentajille kuuluu seuraavasti: "Valmentajien tulee pohtia valmennuskäytäntöjään ja palautteenantokanaviaan. Häirinnälle tulee olla nollatoleranssi. Puuttuminen on keskeistä, häiritsijän asemasta tai roolista riippumatta."

Suomen Valmentajat yhdessä SUEKin kanssa kutsui keväällä 2020 koolle valmentajaryhmän, jossa oli valmentajia eri lajeista ja eri kilpailullisilta tasoilta. Ryhmässä huomioitiin myös eri ikäisten valmentajien näkemykset sekä valmentajakoulutuksen yhteydet käsiteltävään aiheeseen. Ryhmään kuuluivat yleisurheiluvalmentaja Jorma Kempainen, voimistelovalmentaja Pirkko Haapala, taitoluistelovalmentaja Tommi Piironen, sulkapallovalmentaja Anu Nieminen, valmentajakouluttaja Pekka Rindell ja koripallovalmentaja Emmi Ruokonen. Suomen Valmentajien henkilöstöstä mukana olivat toiminnanjohtaja Sari Tuunainen ja valmentajakoulutuksen asiantuntija Eero Simojoki. SUEKista tapaamisiin osallistuivat pääsihteeri Teemu Japison, viestintäpäällikkö Susanna Sokka ja tutkimuspäällikkö Nina Laakso. Olympiakomiteasta ryhmään kutsuttiin vastuullisuusasioiden päällikkö Elina Laine. Kaikki osallistujat toivat näkemyksiään sekä yleisesti että lajeista, joiden valmennuksessa toimivat tai ovat toimineet.

Ryhmässä pohdittiin sitä, mitä valmentajat voivat tehdä seksuaalisen ja sukupuoleen kohdistuvan häirinnän kitkemiseksi suomalaisesta urheilusta. Ryhmässä tultiin valintaan, että puuttuminen on valmentajien keskeinen tehtävä häirinnän ehkäisyssä. Valmentajat ovat positiossa, jossa he näkevät ja kuulevat paljon. Valmennusroolissaan heidän tulee aistia myös valmennettavien tunnetiloja ja valmennusryhmän ilmapiiriä. Sen lisäksi, että valmentajien on tunnistettava oman toimintansa esimerkkivaikutus, niin valmentajien on rohkeasti puututtava niin urheilijoiden kuin toisten valmentajien tai toimihenkilöiden epäasiallisuuksiin. Häirinnän ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa valmentajalla on tärkeä rooli urheilijan polun kaikissa vaiheissa.

Suomen Valmentajat, yhdessä Ammattivalmentajat SAVALin ja Olympiakomitean kanssa julkaisi vuonna 2016 Valmentajalla on väliä -kirjaukset, jotka toimivat suomalaisen valmennuksen eettisinä ohjeina. Niitä ei ole kirjoitettu kieltolistaksi siitä, mitä ei saa tehdä, vaan tiivistetysti kuvaukseksi oikeasta ja hyvästä. Niissä on tuotu esiin muuan muassa millaisten arvojen pohjalta tulisi toimia, mikä valmentajan rooli on ja millainen valmennussuhde valmentajan ja urheilijan välillä on urheilijan polun eri vaiheissa. Valmentajalla on väliä -aineistot tarjoavat mahdollisuuden valmentajille peilata omaa toimintaansa ja sen eettisyyttä.

SUEKin häirintätutkimuksen aineiston, joka koostuu yli 9000 suomalaisen kilpaurheilijan vastauksista, perusteella seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on urheilussa yleistä, mutta ei yleisempää kuin muualla yhteiskunnassa. Häirintä kytkeytyy urheilussa kulttuurillisiin rakenteisiin, kuten sukupuolten väliseen epätasa-arvoon sekä muihin eroihin yhteiskunnallisessa asemassa kuten ikään, seksuaalisuuteen, kieleen, etnisyyteen, uskontoon ja vammaisuuteen. Suomen Valmentajissa tiedostetaan, että myös määrätietoinen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on välillisesti kitkemässä häirintää urheilusta.

Häirintätutkimuksen tulokset kertoivat myös, etteivät urheilijat tiedä urheiluyhteisön toimenpiteistä häirinnän ehkäisemiseksi tai siitä ilmoittamiseksi. Myös Suomen Valmentajien ja SUEKin valmentajaryhmässä kävi ilmi, ettei tietoisuus olemassa olevista toimenpiteistä ja koulutusaineistoista ole tavoittanut valmentajia. Suomen Valmentajat toimivat urheiluyhteisön sisällä aktiivisena tiedonvälittäjänä. Yhdistys suosittaa, että valmentajat omalta osalta välittävät tietoa urheilijoille ja muille urheilutoimijoille tarjolla olevista työkaluista, kuten Väestöliiton Et ole yksin -palvelusta ja SUEKin ILMO-palvelusta, jotka mahdollistavat häirinnästä ilmoittamisen matalalla kynnyksellä.

Tämän ohjeen luomiseen on osallistunut Suomen Valmentajien henkilöstön ja hallituksen lisäksi SUEKin kanssa yhdessä koottu valmentajaryhmä mukaan lukien Olympiakomitean edustuksen. Ohjetta on kommentoinut myös Väestöliiton Et ole yksin -palvelun edustajat.

2. Mitä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on?

Tässä ohjeistuksessa häirinnällä tarkoitetaan seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää, jotka SUEKin häirintäselvityksessä määriteltiin tasa-arvolain mukaisesti seuraavasti:

- Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.
- Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista, vaan se liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sekä seksuaalinen että sukupuoleen perustuva häirintä ovat tasa-arvolain mukaan syrjintää. Fyysinen seksuaalinen ahdistelu, raiskaus tai sen yritys ovat rikoslain nojalla rangaistavia tekoja. Sanallinen ahdistelu ei kuulu seksuaalisen ahdistelun rikostunnusmerkistöön, mutta se voi kuitenkin täyttää kunnianloukkauksen tai laittoman uhkauksen tunnusmerkistön

3. Miten häirintää tapahtuu Suomessa?

SUEKin häirintätutkimuksen aineiston, joka koostuu yli 9000 suomalaisen kilpaurheilijan vastauksista, perusteella seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on urheilussa yleistä, mutta ei yleisempää kuin muualla yhteiskunnassa.

Häirintä kytkeytyy urheilussa kulttuurillisiin rakenteisiin, kuten sukupuolten väliseen epätasa-arvoon sekä muihin eroihin yhteiskunnallisessa asemassa kuten ikään, seksuaalisuuteen, kieleen, etnisyyteen, uskontoon ja vammaisuuteen. Naissukupuoli, nuori ikä ja korkealla tasolla kilpaileminen lisäsivät merkittävästi seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän kokemisen riskiä.

Urheilu näyttäytyi tutkimuksessa miehisenä kulttuurina, jossa naisten ja vähemmistöjen oikeutta toimia kyseenalaistetaan. Urheilussa on vallalla miehin puhekulttuuri, jossa pyritään erottautumaan naisista, feminiinisydestä ja homoseksuaalisuudesta. Häiritsevä puhe ei kohdistu vain naisiin ja vähemmistöihin, vaan myös miehiin.

Kaikista vastaajista seksuaalista häirintää oli kokenut noin joka neljäs (26 %). Naisista seksuaalista häirintää oli kokenut lähes joka kolmas (32 %) ja miehistä lähes joka viides (19 %). Naiset olivat kokeneet sukupuolista häirintää (23 %) selvästi enemmän kuin miehet (3 %). Naiset olivat myös havainneet seksuaalista tai sukupuolista häirintää miehiä useammin (naiset 26 %, miehet 12 %).

Seksuaalisen häirinnän muodoista yleisintä oli yleinen häiritsevä puhe. Naisista sitä oli kokenut lähes joka neljäs (24 %) ja miehistä noin joka kuudes (17 %). Häiritsevä puhe ilmeni vastauksissa loukkaavina seksuaalissävyytteisinä vitseinä, epäasiallisina kommentteina urheilijoiden vartaloista sekä loukkaavina vitseinä seksuaalivähemmistöistä. Toiseksi yleisin seksuaalisen häirinnän muodoista oli sanallinen seksuaalinen häirintä, jota oli kokenut naisista 12 prosenttia ja miehistä neljä prosenttia.

Vastauksissa kuvattiin myös vakavampia fyysisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan kokemuksia. Fyysistä seksuaalista häirintää oli kokenut neljä prosenttia naisista ja prosentti miehistä. Seksuaalisen painostuksen kohteeksi oli joutunut 70 ja raiskauksen tai sen yrityksen kohteeksi 14 urheilijaa. Sukupuolisen häirinnän

osalta yleisin muoto oli ominaisuuksien väheksyminen ja kyseenalaistaminen sukupuolen perusteella. Naisista kyseistä häirintää oli kokenut 20 prosenttia, eli joka viides ja miehistä vain kaksi prosenttia, eli joka viideskymmenes.

seksuaaliseen häirintään olivat syllistyneet useimmiten toiset urheilijat (35 %), oma tai toisen urheilijan valmentaja (22 %) ja yleisö, fanit tai some seuraajat (18 %). Urheilijoiden osuus oli erityisen suurta varsinkin sanallisen ja sanattoman (eleet, ilmeet jne.) seksuaalisen häirinnän muodoissa. Häirinnän muuttuessa fyysisempiin muotoihin, urheilijoiden ja valmentajien välinen ero tasaantui selvästi. Myös sukupuolista häirintää oli koettu eniten toisilta urheilijoilta (29 %), omalta tai toisen urheilijan valmentajalta (23 %) sekä yleisöltä, faneilta ja some seuraajilta (12 %).

Häirinnän kohteeksi joutuneet kertoivat pyrkiensä usein sietämään tilannetta ja olemaan mukana esimerkiksi häiritsevässä vitsailussa, sillä häirinnästä loukkaantuneet tai mielensä pahoittaneet leimattiin helposti huumorintajuttomiksi tai nipottajiksi. Vakavampiin häirintätapauksiin liittyi usein uhrin ja tekijän välisiä valta-asetelmia.

4. Valmentajan ohjeet häirinnän ehkäisemiseksi

Urheilussa on kehitetty paljon toimintamalleja ja palveluita seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen. Suomen Valmentajat ei sen vuoksi tuota omia ohjeita valmentajille, vaan tukeutuu urheilun yhteisiin ohjeisiin. Tällä ohjeella ohjataan löytämään tietoa ja neuvoja häirinnän ehkäisemiseksi.

4.1. Valmentajan huoneentaulu seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseksi

- **Tiedä** mitä seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä ja väkivalta ovat! Tunnista häirinnän ja väkivallan eri muodot!
- **Toimi** esikuvana teoin ja sanoin! Luo turvallisuutta tuovat säännöt ja keskusteleva ilmapiiri!
- **Puutu** urheilijoiden keskinäiseen ja muihin kohdistuvaan häirintään ja väkivaltaan! Puutu muiden toimijoiden häiritsevään käytökseen!
- **Ilmianna** häirintä ja väkivalta!
- **Hae apua**, jos häirintä tai väkivalta kohdistuu sinuun itseesi!

4.2. Valmentajan tulee toimia itse vastuullisesti

Lupa välittää, lupa puuttua – Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa -opas korostaa valmentajan roolin osalta seuraavaa:

Ohjaajan ja valmentajan suhde nuoreen urheilijaan on aina valtasuhde. Valmennussuhteet ovat usein läheisiä, luottamuksellisia ja emotionaalisesti latautuneita. Harjoittelu ja valmentautuminen ovat lapselle ja nuorelle nopean kehityksen aikaa, ja he ovat usein valmiita tekemään kaikkensa onnistuakseen suorituksissaan. Asiantuntemuksella ja vallalla on urheilussa vahva yhteys, joten nuoret saattavat kunnioittaa valmentajan kaikkia ehdotuksia ja määräyksiä kritiikittä. Valmennussuhteisiin voi sisältyä myös runsaasti riippuvuutta, joka saattaa estää nuoren kasvua terveeseen itsenäisyyteen ja aikuisuuteen.

Valtasuhteessa aikuinen ohjaaja tai valmentaja voi tietoisesti tai tiedostamattaan käyttää auktoriteettiaan ja/tai valmennussuhteessa syntynyttä tunnesidettä hyväkseen ryhtyessään nuoren valmennettavan kanssa

seurustelu suhteeseen. Nuori henkilö ei aina pysty itse tunnistamaan valta-aseman ja vaikutusvallan väärinkäytöstä hyväksikäyttönä kuin ehkä jälkeenpäin.

Nuoren idolirakastuminen kohdistuu usein aikuiseen. Aikuisen tulee tietää vastuunsa myös siinä tilanteessa, kun nuori urheilija ihastuu valta-asemassa olevaan aikuiseen – valmentajaan, ohjaajaan, urheilujohtajaan jne. Aikuisen tulee asettaa ystävällisesti rajat nuoren käyttäytymiselle. Aikuisen vastuulla on siis myös pidättäytyä toimimasta nuoren puolelta tulevien seksuaalissävyytteisten ehdotusten mukaisesti.

4.3. Valmentajiin kohdistuvaa häirintääkään ei tule sallia

Etenkin julkisuudessa esitetyissä tapauksissa valmentaja on tyypillisesti häiritsijä ja nuorempi urheilija häirinnän kohde. On kuitenkin huomattava, että myös valmentaja voi joutua häirinnän kohteeksi. Vaikkei tarkkaa tutkimustietoa valmentajan kohtaamasta seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä olekaan, niin sitäkin tapahtuu, muiden epäasiallisuuksien joukossa. Valmentajan tulee tunnistaa myös se, milloin häntä ei kohdella oikein ja hyödyntää olemassa olevia puuttumisen tapoja. Häirintään puuttumisen toimenpiteet eivät ole vain urheilijoita, vaan kaikkia urheilussa toimivia varten.

4.4. Häirinnän ehkäiseminen osaksi omaa valmennustoimintaa

Tässä ohjeessa pyritään tarjoamaan ”rautalankamalli” siihen, miten valmentaja voi perehtyä häirintäteemaan ja viedä häirinnän ehkäisyn aiempaa aktiivisemmin omaan valmennustoimintaan.

Askel 1: Valmentaja, aloita aiheeseen pureutumisen tekemällä Et ole yksin verkkokoulutus, joka on suunnattu nimenomaan valmentajille. Koulutuksen tekeminen kestää noin tunnin ja siitä saa todistuksen.

<https://www.etoleyksin.fi/verkkokoulutus/>

Koulutuksesta saat tietoa ja osaamista häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Häirintään liittyvien osioiden lisäksi koulutus antaa ohjeita kiusaamiseen puuttumiseen ja tietoa laajemmin lapsen oikeuksia vahvistavasta valmennuksesta.

Lisäoppia voit hakea Lupa välittää, lupa puuttua – Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa -oppaasta. Opas antaa muun muassa suosituksia urheilussa toimiville aikuisille häirinnän ehkäisyyn.

<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>

Askel 2: Jatka tutustumalla toimintaympäristösi (lajiliitto, seura jne.) ohjeisiin, jos sellaisia on tehty. Ole aktiivinen toimintaympäristössäsi, jotta ohjeistuksia luotaisiin, mikäli niitä ei vielä ole. Et ole yksin -palvelu tarjoaa malleja häirintäteeman haltuunottoon ja ohjeistuksien luomiseen etenkin urheiluseuroille.

Askel 3: Sovella koulutuksesta, toimintaympäristösi ohjeista ja muista lähteistä keräämääsi osaamista omaan valmennustoimintaasi ja lähde viemään häirinnän ehkäisyn toimia systemaattisesti osaksi valmennusarkeasi.

Tukenasi voit käyttää Et ole yksin palvelun tarjoamaa ohjetta:

<https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2019/05/ohje-valmentajalle-seksuaalisen-hairinnan-ennaltaehkaisyyen.pdf>

5. Toimintaohjeet häirintätilanteisiin puuttumiseksi

Urheilussa on kehitetty paljon toimintamalleja ja palveluita häirintään puuttumiseen. Suomen Valmentajat ei tuota omia ohjeita valmentajille, vaan tukeutuu urheilun yhteisiin ohjeisiin.

5.1. Lajiliiton ja toimintaympäristön käytännöt

Useat lajiliitot ovat työstäneet ohjeita häirintään puuttumiseksi omissa lajeissaan. Lajiliittojen ohjeiden perusteella myös seurat ja muut valmentajien toimintaympäristöt ovat tehneet ohjeita. Nämä laji- ja toimintaympäristökohtaiset ohjeet, mikäli sellaisia on tehty, määrittävät ensisijaisesti puuttumisen askeleet valmentajien osalta. Valmentajan kannattaa siten perehtyä siihen, millaisia ohjeita hänen toimintansa piirissä on olemassa.

Valmentajat voivat olla aktiivisia, jotta kaikissa lajiliitoissa olisi kattavasti ohjeet, miten toimia häirintätapauksessa. Et ole yksin -palvelu tarjoaa ohjeen lajiliitoille toimintamallin luomiseen:

<https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2019/06/ohje-toimintamallin-luomiseen-lajiliitoissa.pdf>

Jos toimit urheiluseurassa valmentajana, ota selvää, että onko seurassanne toimintaohje häirintätapauksiin puuttumiseksi.

https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2020/02/checklist_seuroille_a4.pdf

<https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2019/05/toimintaohjeet-seuroille-epaasiallisen-kaytoksen-tapausten-kasittelyyn.pdf>

<https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2020/09/mallisaannot-lasten-ja-nuorten-kanssa-tyoskenteleville-ja-vapaaehtoisille-.pdf>

5.2. Yleiset ohjeet

Aiemmin mainittu Et ole yksin -palvelun verkkokoulutus opastaa häirintään puuttumisessa, samoin Et ole yksin -verkkosivuilla oleva materiaalipankki.

<https://www.etoleyksin.fi/materiaalipankki/>

Materiaalipankista löytyy muun muassa suoraan valmentajille suunnattu ohje häirintään puuttumiseen:

<https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2019/05/ohje-valmentajalle-seksuaaliseen-hairintaan-puuttumiseen.pdf>

Myös Lupa välittää, lupa puuttua – Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa -oppaasta löytyy Toimintaohjeet – mitä sitten, jos häirintää tapahtuu?:

<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>

5.3. Matalan kynnyksen ilmiantokanavat

Väestöliiton Et ole yksin -palvelu

Oletko sinä kohdannut epäasiallista käytöstä tai häirintää urheilussa? Yhteyttä voivat ottaa urheilijat, urheilijan vanhemmat/huoltajat, valmentajat, sekä urheiluseurojen tai lajiliittojen työntekijät ja vapaaehtoiset.

www.etoleyksin.fi

SUEKin ILMO-palvelu

Jokaisella on oikeus ilmoittaa, jos epäilee doping-, kilpailumanipulaatio- tai katsomoturvallisuusrikkomusta tai muuta eettistä rikkomusta urheilussa. Puuttamalla rikkomuksiin autat suojelemaan urheilijoita ja urheilua sekä turvaamaan tasavertaiset ja turvalliset lähtökohdat kaikille urheilijoille. ILMO-palvelussa voit tehdä ilmoituksen urheilijan tai muun toimijan epäilyttävästä toiminnasta.

<https://ilmo.suek.fi/#!/>

6. Valmentajien valistuksellinen rooli

SUEKin häirintätutkimuksen tulokset kertoivat, etteivät urheilijat tiedä urheiluyhteisön toimenpiteistä seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseksi tai siitä ilmoittamiseksi. Myös Suomen Valmentajien ja SUEKin valmentajaryhmässä kävi ilmi, ettei tietoisuus olemassa olevista toimenpiteistä ja koulutusaineistoista ole tavoittanut valmentajia.

Valmentajat ovat iso ja tärkeä toimijajoukko urheilussa. Suomen Valmentajat toivoo, että valmentajat omalta osalta välittävät tietoa urheilijoille ja muille urheilutoimijoille häirinnän ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen tarjolla olevista työkaluista, kuten Väestöliiton Et ole yksin -palvelusta ja SUEKin ILMO-palvelusta, jotka mahdollistavat häirinnästä ilmoittamisen matalalla kynnyksellä.

Urheilijoiden valinta SUEK:in tutkimuksen tulosten pohjalta oli ”pukukoppipuhe 2020-luvulle”, jonka tarkoituksena on siistiä häiritsevää puhetta urheilijoiden keskuudessa. Valmentajatkin vierailevat pukukopeissa ja voivat vahvistaa viestiä siitä, minkälainen puhe on asiallista ja luo hyvää pukukoppikulttuuria.

Katsojat ovat yksi toimijaryhmä urheilussa, joka ei ole urheilun kurinpitosäätelyn säätelyn piirissä ja heidän käyttökseen on siten vaikea puuttua. Valmentajat voivat omalta osaltaan vedota katsojiin ja faniryhmiin, jotta hekin kunnioittaisivat urheilussa toimivia ja eivät syyllistyisi epäasiallisuuksiin kommentissaan ja teoissaan. Ohjeita voidaan asettaa myös katsomoihin ja katsojien kulkureiteille urheilupaikoilla.

7. Valmentajien näkemyksiä epäasiallisen käyttäytymisen ja häirinnän ehkäisyyn

Meidän pitää varmistaa joka kerta, kun se ”pikkuihminen” tulee saliin, että hän tuntee kaikin tavoin olonsa turvalliseksi, ja että hän on turvassa. Sen lisäksi, että me aikuisina toimitaan oikein sekä puhutaan kunnioittavasti ja arvostavasti lapsille, meidän tulee varmistaa, ettei lapsi tai nuori tule kiusatuksi toisten lasten tai nuorten toimesta.

Valmentajan pitää kuunnella ja kuulla, katsoa ja nähdä, tunnistaa kaikenlainen häirintä ja kiusaaminen sekä rohkeasti puuttua aina, kun puuttumiseen on tarvetta. Varsinkin lasten ja nuorten valmentajan tulee ymmärtää, kuinka paljon hänellä on valtaa ja käyttää sitä oikein. Ensiarvoisen tärkeää on ymmärtää oman esimerkin ja puheiden voima.

Voimisteluseura Keski-uusimaan valmentaja ja toiminnanjohtaja Pirkko Haapala

Valmentajan tulisi määritellä yhdessä urheilijoiden kanssa toiminnalle arvot, tavoitteet ja käytännöt, joiden seurauksena kehittyvä yhteinen toimintakulttuuri. Valmentajalla on vastuu toimia yhteisen

toimintakulttuurin mukaisesti ja sitä kautta myös olla esimerkkinä urheilijoille. Yhtä lailla valmentajan velvollisuus on puuttua toimintaan, joka on vastoin yhteistä toimintakulttuuria. Huippu-urheilijaksi kasvaminen ja omien tavoitteiden saavuttaminen vaativat epämukavuusalueella toimimista. Pelko ei kuitenkaan saa olla syy tälle epämukavuudelle. Suoritusten arviointi ja palaute tulisi kohdistaa aina urheilijan toimintaan, ei persoonallisiin ominaisuuksiin.

HJK Klubi04-joukkueen päävalmentaja Joonas Rantanen

8. Suomen Valmentajien kurinpitösäännöt

Suomen Valmentajien nettisivuilla on listattuina kaikki ne säännöt, ohjeet ja ohjelmat, joihin Suomen Valmentajat yhdistyksenä on sitoutunut ja sääntöjensä mukaisesti sitouttanut myös jäsenensä.

<https://www.suomenvalmentajat.fi/yhdistys/>

Sääntöjen mukaan jäsenen voidaan kohdistaa yhdistyksen kurinpitösäännösten mukaisia rangaistuksia. Syyskokous hyväksyy kurinpitösäännöt ja ne on päivitetty viimeksi 23.11.2019. Rankaisuvaltaa käyttävä elin rikkomuksissa on kurinpitoelin. Kurinpitoelimen muodostavat kaksi syyskokouksen valitsemaa oikeusoppinutta.

Suomen Valmentajat ry:n kurinpitomääräysten alaisia ovat:

- henkilöjäsenet
- yhteisöjäsenet
- lajiyhteisöt (ts. valmentajayhteisöt)

Kurinpitösäännöissä todetaan muun muassa, että rankaista voidaan sitä, joka

c) joka kilpailussa, siihen liittyvässä harjoitustoiminnassa, varsinaisen kilpailutapahtuman ulkopuolella tai kilpailusta tehtyjen päätösten johdosta käyttäytyy epäurheilijamaisesti, epäasiallisesti tai muutoin käyttäytyy lainvastaisesti.

j) jota jokin muu valtakunnallinen urheilujärjestö on rangaissut vähintään kuuden (6) kuukauden peli-, kilpailu tai toimitsijakiellolla, voidaan rangaista näiden sääntöjen perusteella, mikäli rangaistu teko täyttää edellä mainituissa kohdissa kuvailun tunnusmerkistön.

Rangaistuslajeja ovat:

- a) varoitus
- b) jäsenoikeuksien määräaikainen rajoittaminen
- c) määräaikainen yhdistyksen toiminnasta erottaminen
- d) yhdistyksen jäsenyydestä erottaminen

Rangaistuslajeja voidaan määrätä samanaikaisesti.

Kurinpitösäännöt kokonaisuudessaan:

<https://www.suomenvalmentajat.fi/site/assets/files/3717/kurinpitosaannot.pdf>

9. Lisätietoja

Väestöliiton Et ole yksin -palvelu

Et ole yksin on Väestöliiton ja suomalaisen urheilun yhteishanke, jonka päämääränä on ennaltaehkäistä ja vähentää kiusaamista, seksuaalisen häirinnän ja kaikenlaisen väkivallan kokemuksia urheilussa. Autamme häirinnän, väkivallan tai kiusaamisen kohteeksi joutunutta ja hänen läheisiään.

Et ole yksin on Suomen ensimmäinen kohdennettu tukipalvelu, johon seksuaaliväkivallan ja häirinnän, epäasiallisen käytöksen tai kiusaamisen kohteeksi joutunut urheilija tai urheilutoimija voi olla yhteydessä ja saada apua. Valtakunnallisen tukipalvelun lisäksi hankkeessa vahvistetaan lasten ja nuorten itsemääräämisoikeutta sekä lisätään vanhempien ja valmentajien tietoja nuorten kokeman väkivallan ja häirinnän ehkäisystä. Hanke järjestää koulutuksia lajiliittojen edustajille epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Lisäksi olemme tuottaneet verkkokurssin valmentajille ja helposti käytettäviä materiaaleja seuroille sekä vanhemmille.

Väestöliitto toimii palvelujen tuottajana ja vastaa verkkosivustosta. Väestöliiton Et ole yksin -hankkeen toimintaa rahoittaa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Stea. Seitsemän mukana olevaa lajiliittoa vastaavat Et ole yksin -hankkeen tiedottamisesta ja markkinoimisesta. Mukana olevat lajiliitot ovat Jääkiekkoliitto, Palloliitto, Salibandyliitto, Uimaliitto, Koripalloliitto, Voimisteluliitto ja Lentopalloliitto. Lajiliittojen hankeosuutta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Yhteistyökumppaneina ovat myös Suomen Olympiakomitea ja Suomalaisen urheilun eettinen keskus SUEK. Hanketta suojelee tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

www.etoleyksin.fi/

Suomen Olympiakomitean Lupa välittää, lupa puuttua – Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa -opas

Oppaan tarkoituksena on tarjota menettelyohjeita turvallisen harjoitteluympäristön luomiseksi sekä ohjeita puuttua häirintään, jos sellaista ilmenee.

<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>

SUEK:in häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa -tutkimus

Tutkimuskohteena olivat lajiliiton alaiseen kilpaurheilutoimintaan osallistuvat urheilijat sekä SM-liigajoukkueiden pelaajat. Tutkimukseen osallistuneet lisenssikilpaurheilijat olivat kyselyn aikana joulukuussa 2019 vähintään 16-vuotiaita eli vuonna 2003 syntyneitä tai sitä vanhempia. Kysely lähetettiin 160 000 urheilijalle ja siihen vastasi 9 018 urheilijaa. Vastaajista naisia oli 4 751, miehiä 4 236, 12 ilmoitti sukupuolekseen muu, lisäksi 19 ei halunnut vastata. Lajiliittoja ja urheilujärjestöjä oli 48. SUEK toteutti tutkimuksen yhteistyössä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHUn sekä selvitykseen osallistuvien liittojen kanssa.

Tutkimuksen vastuullinen tutkija oli YTT Annukka Lahti (JY). Tutkimusryhmään kuuluivat lisäksi LitK **Miika Kyllönen** (SUEK) ja LitM **Sanna Pusa** (KIHU). Tilastollisista analyyseistä ja menetelmistä vastasi professori **Asko Tolvanen** (JY). Tutkimusprojektia johti SUEK ry:n tutkimuspäällikkö KTT **Nina Laakso**.

Tutkimusraportti: <https://www.suek.fi/documents/10162/6779b9b1-5584-4ad9-acea-df1496b0d2cf>

SUEK:in ILMO-palvelu

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry on laajentanut ILMO-palvelua koskemaan eettisten rikkomusten raportointia urheilussa, esimerkiksi häirintää. Jokaisella on oikeus ilmoittaa epäilyttävästä toiminnasta. Ilmoittaja auttaa suojelemaan urheilijoita ja urheilua sekä turvaamaan tasavertaiset ja turvalliset lähtökohdat kaikille urheilijoille.

Vuoden 2018 alussa avatussa digitaalisessa palvelussa on voinut aiemmin ilmoittaa mahdollista doping-, kilpailumanipulaatio- tai katsomoturvallisuusrikkomusta. Hyvän palautteen ja kokemuksen myötä palvelua laajennetaan nyt muihin eettisiin asioihin.

<https://ilmo.suek.fi/#!/>

Valmentajalla on väliä -kampanja

Suomen Valmentajat, yhdessä Ammattivalmentajat SAVALin ja Olympiakomitean kanssa julkaisi joulukuussa 2016 Valmentajalla on väliä -kirjaukset, jotka toimivat suomalaisen valmennuksen eettisinä ohjeina. Niitä ei ole kirjoitettu kieltolistaksi siitä, mitä ei saa tehdä, vaan tiivistetysti kuvaukseksi oikeasta ja hyvästä. Niissä on tuotu esiin muuan muassa millaisten arvojen pohjalta tulisi toimia, mikä valmentajan rooli on ja millainen valmennussuhde valmentajan ja urheilijan välillä on urheilijan polun eri vaiheissa. Valmentajalla on väliä -aineistot tarjoavat mahdollisuuden valmentajille peilata omaa toimintaansa ja sen eettisyyttä.

www.suomenvalmentajat.fi/arvostus/valmentajalla-on-valia-kampanja/

Suomen Valmentajien viestintä

Suomen Valmentajat julkaisee aiheeseen liittyen artikkeleita nettisivuillaan ja lähettää niitä jäsenistölleen e-Valmentajan kautta.

Artikkeleita Suomen Valmentajien nettisivuilla:

<https://www.suomenvalmentajat.fi/uutiset/valmentajan-rooli-mahdollistaa-puuttumisen-hairintaan/>

<https://www.suomenvalmentajat.fi/uutiset/epakohtiin-on-puututtava/>

Suomen Valmentajat julkaisee artikkeleita myös Valmentaja-lehdessä.
